

NAD EI UNUNE

ja, ja Tamara Stepanova, Virumaa komsomoliveteran.

Mõni aeg tagasi hakati Aliise Vaasma eestvõttel Viru-Jaagupi 8-kl. Koolis ning Vinni NST kauaaegse parteikomitee sekretäri, sõjaveteran August Kondoja juhtimisel selgitama välja Vinni alal elanud ja töötanud ning aastail 1941—1945 hukkunud fašismiohvreid. 27. oktoobril 1984. aastal, Vinni sovhoosi tegevuse taasalustamise 40. aastapäeval kanti memoriaaltahvlile esimestena Johannes Täksi, Johannes Kallaste, Artur Tasase ja Arnold Kuusemetsa nimi. Tahvli avamise järel edenes uurimine edukamalt, üha uusi abilisi hakkas sellest osa võtma. Järgmisel aastal võidi nimetahvli teha jäänud aastal juba paljude nimed. Loodi sidemed fašismiohvrite sugulastega, kellelt saadi uusi andmeid, fotosid jm. Materjalid on praegu albumeis. Mõeldakse sovhoosi muuseumi loomisele, kuhu saab siis nähtavasti koha ka praegu majandi klubis asuv memoriaaltahvel. Uurimine jätkub.

Mõni tund hiljem Roela-Puka metsas.

«1941. aasta juulis kubises sinne paik banditismiga tegelevatest metsavendadest. Siia, Puka metsa oli koondunud nende laager. Kui fašistlikud väed jõudsid Virumaa piirile, viidi sovhooside vara sõjategevuse eest varjule. Vinni sovhoosi kari oli aetud Puka metsa, kavatsusega see evakueerida. Seda ei suudetud teha, kuid karja ei tahetud ka fašistide kätte jätta. Loomi hoidsid ja hooldasid metsas sovhoosi töötajad, lüpsjad ja karjamehed, nende hulgas ka tolleaegsed noored Aino Stšugoreva, Leida Leinart jt. 30. juulil tungisid fašistid Lõuna-Virumaale. Ilmselt samal ajal läks tollane Vinni sovhoosi valitseja Johannes Täks tööliste metsa karja juurde palka viima. Läksi pahaaimamatult... ja seal võtsid metsavennad ta kinni. Stšugoreva, Leinart jt. nägid Täksi kuulidest läbilasitud keha hagude alla peidetuna. Tema kõrval oli veel keegi. Noored teist meest ei tundnud.

See teine oli Hans Kuriks, edumeelne koolimees, kes tervele põlvkonnale kultuurimeel-

tööline Karl Eerik. □ Vinni sovhoosi valitseja Johannes Täks. □ Rägavere valla piirkonnavolinik Johannes Kallaste. □ Küti valla maakorraldaja Richard Tiigi. □ Mõdriku küla hobulaenuuspunkti juhataja Jüri Kereme. □ Raudvere küla sulane Arno Venda. □ Küti valla talupoeg Arnold Kuusemets. Jne.

Langenud Punaarmees, hukkunud partisanina, mõrvatud 1941... Need sõnad korduvad. Iga nime all. Aastaarvud korduvad: 1941, 1942, 1944, 1945.

«Neil ei õnnestunud elada meie päevadeni, päevadeni, mil nõukogude rahvas tähistab juba Oktoobrirevolutsiooni 70. aastapäeva. Need seitse aastakümnet on olnud nii töö kui ka võitluse aastad, mille rängim katsumus oli Suur Isamaasõda. Meie rahva paljud paremad pojad ja tütreid andsid võitluses fašismiga oma elu,» räägib August Kondoja. Vaikselt seisavad memoriaaltahvli ees fašismiohvrite omaksed, sõbrad, tuttavad. Vabariiklikust Rahukaitsekomiteest on tulnud Meta Vannas, komitee esimehe asetäit-

Kate langeb kahelt nimeplaadilt. Loeme:

□ Vladimir KREUS, tööline Kaarli asunduses. □ Martin NOORLIND, maatööline Saueaugu külas.

Need kaks noort töölist ei saanud elada tänapäevani, nagu nood teisedki, kelle nimeplaadid Vinni näidissovhoositehnikumi memoriaaltahvli äsja avatutega kõrvuti.

Nende elu katkestas fašism. Martin Noorlind hukkus punaarmeeasena 1941. aastal, Vladimir Kreus arreteeriti partisanina ja hukati 1943. aasta märtsis.

August Kondoja räägib nende lühikesest eluteest. Otsuute nimeplaadide all on lilled. Lilled ei puudu suure, kogu seinä hõlmava memoriaaltahvli eest kunagi.

Nüüd on sellel kaksikümne üheksa nimeplaati. □ Kulina kooli juhataja Hans Kuriks. □ Tuletõrjetöötaja Ferdinand Eerik. □ Sõmeru valla talupoeg Karl Trumm. □ Miilitsatöötaja Osvald Põiklik. □ Küti valla talupoeg Konstantin Põiklik. □ Ehitus-

□ Fašismiohvrite mälestusmiting Vinni klubis. Pioneerid annavad külalistele lilli (ülal).

□ Mälestuskivi avamisel Kulinal (Roela-Puka metsas). Kõneleb Arnold Allik (paremal ülal).

Enno KAPSTASE fotod

suse pärandas (Vaata 1986. a. «Punane Täht» nr. 138—143). Tema järeltulija, Kulina kooli hilisema kauase direktori Arnold Alliku algatusel tähistati Kuriksi hukkamispaik 1965. aasta 9. mail. Ka Vinnis oli sel ajal Johannes Täksi mõrvamise fakt teada. Et see juhtus koos ühes ja samas kohas, ning et need kaks meest olidki Täks ja Kuriks, selleni jõuti alles pärast seda, kui Vinni sovhoos ühines Viru-Jaagupi sovhoosiga, s. t. kahe majandi kodu-uurijad kokku said.»

Kaua ei suudetud leida Johannes Täksi sugulasi, alles tänava see õnnestus.

Nad on tulnud: vennanaine, vennapoeg jt. sugulased. Mälestus ei kustu, hukkunuid mäletavad siinne ümbruskond, rahvas, tulevane põlvkond. Räägivad Vinni sovhoosi parteikomitee sekretär Enno-Aare Mähar, Aliise Vaasma, Arnold Allik, August Kondoja, Meta Vannas, Roela ja Viru-Jaagu-

pi kooli pioneerid, kõlab nukker muusika. Kätte mälestuskivilt eemaldavad Arnold Allik ja Vinni sovhoosi kauane direktor Heino Kallaste. Kivisse on raiutud sõnad:

«Siin mõrvati fašistide poolt 1941. a. juulis Kulina algkooli juhataja Hans Kuriks ja Vinni sovhoosi valitseja Johannes Täks.»

Hans Kuriksi sündimisest möödus 23. mail 100 aastat, 25. mail möödus ka Johannes Täksi 74. sünniaastapäev.

Õhtul andis Vinni sovhoosi direktor Juhan Ratnik Voore Tares fašismiohvrite omastele kätte medalid. Medaleil on nende nimed, kes memoriaaltahvlil. Medal «Hans Kuriks 100» saadeti tema haigevoodis olnud tütrele Veera Veltbachile ning anti tänuhäheks Arnold Allikule ja Aliise Vaasmale.

Helgi PAJO